

RADOŠĀS INDUSTRIJAS IZGLĪTĪBAS PILNVEIDES PROJEKTS

Vienotas Latvijas dizaina izglītības vadlīniju un dizaina izglītības un studiju programmu izstrāde

VIENOTAS DIZAINA IZGLĪTĪBAS VADLĪNIJAS MĒRĶIS, PROBLĒMAS UN RISINĀJUMI

Vadlīnijās apkopoti visu darba grupu ieteikumi

Darba grupas:

Katrīna Androšina (*Katrin Androschin*), Masajo Ave, (*Masayo Ave*), Mareks Birznieks, Dace Blūma, Ilze Boluža, Jānis Brants, Helēne Gerstere (*Helene Gerster*) Deivids Grifits (*David Griffiths*), Juris Griķis, Anna Iltnerē, Guna Kalnača, Rita Kaša, Mihails Kopeikins, Ilze Kundziņa, Ieva Leismane, Ilona Linarte-Ruža, Inese Pētersone, Mārtiņš Mačs, Ilze Martinsone, Jānis Murovskis, Diāna Pauna, Martins Perns (*Martin Pärn*), Eija Salmi (*Eija Salmi*), Ojārs Spārītis, Linda Stepīte, Gita Straustiņa, Halims Šveiri (*Halim Choueiry*), Pēteris Treicis, Sandra Treija, Irēna Vipule, Ilze Vītola, Sarmīte Viļuma, Tatjana Volkova, Daina Zvanītāja, Brigita Zelča.

Profesionālās ievirzes izglītības programmu mācību priekšmetu vadlīnijas

Vizuāli plastiskā māksla:

Marianna Abricka, Ausma Auziņa, Ilgnese Avotiņa Inga Brīniņa, Sandra Dikmane, Jureta Dobenberga, Ilze Eņiņa, Linda Jerumane, Māra Kārklīņa, Imants Klīdzējs, Sandra Konstante, Dzidra Kunce, Velta Kupce, Astrīda Ķemere, Anda Lieģe, Rudīte Liepiņa, Dace Paeglīte, Dainis Poikāns, Nellija Skujeniece, Agnese Staģe, Juris Sudniks.

Izpildītājmāksla:

Valdis Bernhofs, Modris Bērziņš, Anda Bikauniece, Sandra Dārzniece, Ingūna Dortāne, Gunta Goiževska, Ilma Grauzdiņa, Līga Jakovicka, Irina Kozjura, Jana Lāce, Sandra Lielanse, Raitis Rērihs, Aivars Tomiņš, Inta Udodova, Indriķis Veitners, Violeta Zaķe, Guntars Zvejnieks.

Paldies Barbarai Ābelei par sniegto atbalstu un ieguldīto darbu projekta sagatavošanas posmā.

Paldies par atbalstu projekta realizācijā: Aleksejam Naumovam, Alvim Līdakam, Izoldei Rotbergai, Zaigai Sneibei, Agnesei Miltiņai, Jolantai Klišānei, Ilzei Kupčai, Dzintrai Rimšānei.

SATURS

1. Vienotas dizaina izglītības vadlīniju mērķi.
2. Rīcības virzieni.
3. Plānotie rezultāti.
 4. Izglītības vadlīniju saturs.
 5. Dizaina izglītības sistēma.

Vienotas dizaina izglītības sistēma.

Dizaina izglītības un studiju programmu mērķi, uzdevumi un sagaidāmie studiju rezultāti.

Dizaina izglītības un studiju programmu mērķu, uzdevumu un sagaidāmo studiju rezultātu salīdzinājums.

Dizaina izglītības iestāžu un ražotāju/pakalpojumu sniedzēju sadarbības modeļi.

Projektu metode augstskolā, starpaugstskolu vai starpvalstu līmenī.

Biznesa pamati un menedžments, starpdisciplinārs attīstības virziens.

Dizaina pētniecības attīstība.

6. Secinājumi.

1. Vienotas dizaina izglītības vadlīniju mērķi

Sakārtot Latvijas dizaina izglītību vienotā sistēmā, ievērojot izglītības pēctecības principu, līdzsvarojot prasības attiecībā uz iepriekšējo izglītības līmeni, katras programmas mērķi, saturu un sagaidāmajiem rezultātiem, paredzot iespējas iegūt gan dizainera kā plaša profila starpnozaru speciālista izglītību, kā arī paredzot tālākizglītības un profesionālās pilnveides iespējas dizaina nozarē, attīstīt dizaina pētniecību.

Izstrādāt jaunas dizaina izglītības programmu vadlīnijas, kas paredz:
ievērot pēctecības principu izglītības apgūvē,
tālākizglītības iespējas,
dizaina izglītības iestāžu un uzņēmēju/ražotāju sadarbības modeli,
elastīgu izglītības un studiju sistēmu, lai tiktu nodrošinātas starpdisciplināras studiju iespējas, inovācijas un zinātniskā pētniecība dizainā.

- 1.3. Paaugstināt dizaina speciālistu kompetenci, veicināt radoša darba rezultātu pieejamību sabiedrībai kā potenciālajai radošo produktu patērētājai.

Izveidot finanšu aprēķinus dizaina programmu realizēšanai.

2. Rīcības virzieni

Pēc izglītības iestāžu, dizaina speciālistu, uzņēmēju aptaujas, balstoties uz pārrunām ar Latvijas Darba devēju konfederāciju, iepazīstoties ar pētījumiem un situācijas analīzi, dizaina izglītības vadlīniju izstrādes darba grupa konstatēja virkni problēmu, kas jārisina, izstrādājot jaunas izglītības un studiju programmas. Problēmu loks apskatīts sadaļā "Latvijas dizaina izglītības raksturojums." Rīcības virzieni noteikti, lai varētu atrisināt konstatētās problēmas un novērst nepilnības dizaina izglītības sistēmā:

Izveidot dizaina izglītības un studiju programmu vadlīnijas, kas aptver profesionālo vidējo un augstāko izglītību; paredz iegūt ar dizainu saistītas profesijas – dizainers, dizaina menedžeris u.c. Iekļaut kopējā sistēmā tālākizglītības un profesionālās pilnveides programmas.

Izvirzīt dizaina izglītības programmu raksturojošos kritērijus un novērtēt programmas:

- uzbūves principa un formas atbilstība Eiropas Savienības un Latvijas izglītību reglamentējošiem likumiem un normatīvajiem aktiem;
- izglītības pēctecība;
- mūsdienīgas mācību un studiju metodes;
- mūsdienu darba tirgus tendencēm atbilstošs saturs;
- uzņēmumu un dizaina izglītības iestāžu sadarbības modeļi. (Apkopot un analizēt sadarbības variantus. Perspektīvā iegūtā pieredze varētu būt pamats nepieciešamā valsts finansiālā vai cita veida atbalstam jau tuvākajā nākotnē);
- starpdisciplināru studiju iespējas ar kredītpunktu pārnesi starp Latvijas un ārvalstu augstskolām;
- programmu saskaņotība, lai nodrošinātu absolventiem iespēju turpināt izglītību nākamajā studiju līmenī - iespēja pirmā līmeņa profesionālo augstāko izglītību ieguvušajiem studentiem kārtot iestājek sāmenus un turpināt bakalaura studijas 2. kursā, pamatojoties uz starpaugstskolu sadarbības līgumiem.

- 2.3. Izvērtēt LR normatīvo aktu bāzi, kas reglamentē radošās industrijas izglītības iestāžu darbību un izteikt priekšlikumus grozījumiem, kas nodrošinātu kvalitatīvu izglītības procesa un izglītības iestāžu darbību.
- 2.4. Perspektīvā plānot dizaina izglītības un studiju programmu izstrādi mācību priekšmetu un studiju kursu, izglītības un studiju programmu līmenī, paredzot:
 - jaunu izglītības un studiju programmu izstrādes un īstenošanas iespējas,
 - maz pieprasītu/nepieprasītu izglītības un studiju programmu reorganizāciju (slēgšana uz laiku, programmu apvienošana, skolu sadarbības līgumi, atbalsts izglītībai ārzemēs u.tml.),
 - izglītības un studiju programmu, kā arī noteiktu mācību priekšmetu un studiju kursu aktualizāciju.
- 2.5. Izstrādāt izglītības un studiju programmu vadlīnijas, kas nodrošina iespēju pilnveidot dizaina pedagogu profesionālo un pedagoģisko kvalifikāciju, kā arī dizaina nozaru speciālistu mūžizglītību, t.sk. tālākizglītību un profesionālo pilnveidi.
- 2.6. Saglabāt vēsturiski izveidojušās tradīcijas mākslas, dizaina, lietišķās mākslas un amatniecības izglītībā.
- 2.7. Veikt finanšu aprēķinus jauno izglītības programmu īstenošanai, paredzot gan materiāli tehniskās bāzes, gan izglītības satura pilnvērtīgas apguves nodrošināšanu.
- 2.8. Apkopot un izvērtēt konsultantu - Latvijas un ārzemju ekspertu ieteikumus, izstrādājot dizaina izglītības un studiju programmas, kā arī studiju un mācību priekšmetu programmas.

3. Plānotie rezultāti

- 3.1. Izveidota un pilnveidota studiju, izglītības un tālākizglītības sistēma, kas nodrošina darba tirgū konkurētspējīgu, augsti kvalificētu profesionāļu sagatavošanu darbam dizaina jomā, tai skaitā dizaina pētniecībā.
- 3.2. Piedāvāti varianti izglītības iestāžu, uzņēmēju un uzņēmumu vadītāju sadarbībai.
- 3.3. Apkopotas nepieciešamās izmaiņas finansējumam dizaina izglītības un studiju programmu realizēšanai.

3.4. Dizaina izglītības un studiju programmas ir pietiekami elastīgas, atvērtas pārmaiņām. To noteiks patērētāju un darba tirgus vajadzības un attīstības tendences, pārmaiņas tehnoloģijās vai inovācijas uzņēmējdarbībā, lai būtu iespējams ieviest nepieciešamos uzlabojumus, nemainot attiecīgās programmas pamatstruktūru.

4. Izglītības vadlīniju saturs

Lai veicinātu dizaina attīstību Latvijā un dizainera profesijas prestižu sabiedrībā, paaugstinātu dizaineru kā radošās industrijas speciālistu zināšanas un profesionalitāti, ievērotu izglītības pēctecību, ieviestu laikmetīgas mācību un studiju metodes, attīstītu dizaina pētniecību un tajā balstītas zināšanas, kā arī materiālo un nemateriālo resursu saprātīgu izmantošanu, izstrādātas vienota valsts dizaina izglītības attīstības vadlīnijas. Tās ietver vienotas dizaina izglītības sistēmu, definē dizaina izglītības un studiju programmu mērķus un uzdevumus, nosaka prasības iepriekšējai izglītībai un studiju rezultātus, parāda iespējas izglītības iestāžu un uzņēmēju sadarbībai, piedāvā izglītības un studiju mācību metodes un attīstības virzienus, kā arī finanšu aprēķinus programmu realizēšanai.

Šajā projektā ir izstrādātas sekojošu izglītības programmu vadlīnijas visos izglītības līmeņos un pakāpēs:

- doktorantūra;
- maģistratūra;
- bakalaura studijas;
- pirmā līmeņa profesionālās augstsākās izglītības studijas (koledžas studijas);
- profesionālā vidējā izglītība;
- tālākizglītības programma „Dizaina pedagogs”;
- profesionālā pilnveide.

Programmu vadlīnijas ir sakārtotas atbilstoši Eiropas Savienības un Latvijas izglītību reglamentējošiem dokumentiem. Ievērota izglītības pēctecība, ieviests mūsdienu darba tirgus attīstības tendencēm atbilstošs saturs, ietverot uzņēmumu un izglītības iestāžu sadarbību un laikmetīgas mācību/studiju metodes. Šāda pieeja ļauj veidot starpdisciplināru mācību/studiju un arī pētniecības modeli ne tikai starp Latvijas augstskolām, bet arī starptautiskām dizaina un biznesa augstskolām.

Izveidojot šai piedāvātajai struktūrai konkrētas studiju un mācību priekšmetu programmas, kas jau ir katras izglītības iestādes kompetence, nodrošinot attiecīgā līmeņa izglītības programmas apguvi, iespējams sagatavot dažāda līmeņa darba tirgū pieprasītus augstas kvalifikācijas speciālistus radošai darbībai dizainā un ar to saistītās jomās, piemēram,

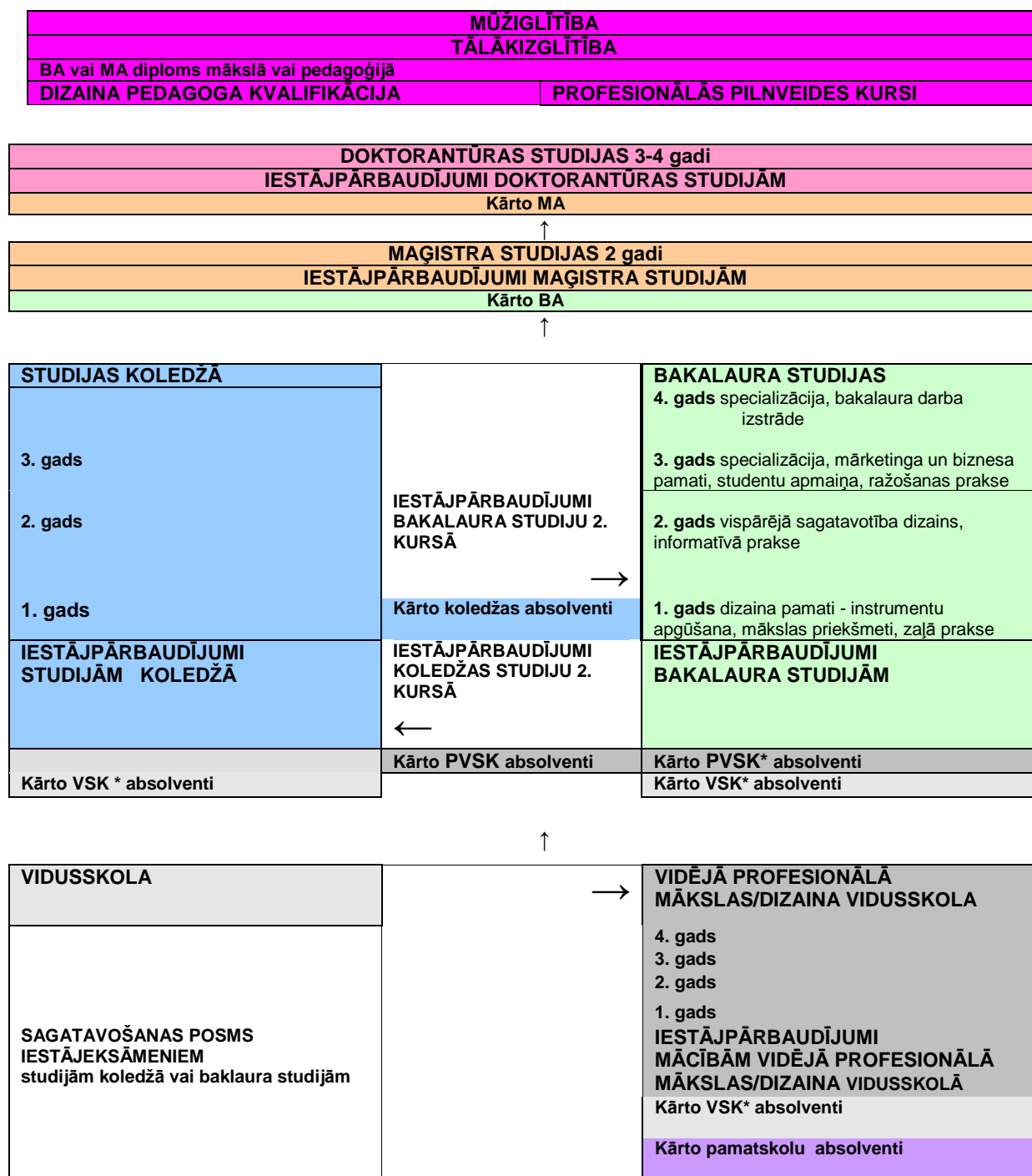
izglītībā, uzņēmējdarbībā, pētniecībā u.c. Analizēti vienotas dizaina izglītības mērķi, risināmās problēmas, piedāvāti problēmu risinājumi un plānotie rezultāti.

Šajā sistēmā plānots iekļaut arī profesionālās ievirzes mākslas izglītības iestāžu mācību priekšmetu programmu pilnveidi. Paraugam izstrādātas trīs mācību priekšmetu programmas (zīmēšanā, veidošanā un datorgrafikā). Lai veidotu sabiedrības izpratni dizaina jomā, ieteikums kopējā sistēmā iesaistīt arī vispārizglītojošo skolu mācību priekšmeta “Mājturība un tehnoloģijas” mācību programmu, iespēju robežās mainot to saturu un apmācības metodes.

5.1. Dizaina izglītības sistēma

5.1.1. Vienotas dizaina izglītības sistēma. Pēctecības princips

1. variants

1. Skolu un koledžu savstarpējās vienošanās paredz profesionālo vidējo mākslas/dizaina mācību iestāžu absolventiem kārtot iestājek sāmenus un tikt pieņemtiem koledžas 2. kursā.
2. Koledžu un augstskolu savstarpējās vienošanās paredz koledžu absolventiem kārtot iestājek sāmenus un tikt pieņemtiem augstskolas dizaina programmu 2. kursā.
3. Profesionālās vidējās mākslas/dizaina mācību iestāžu un augstskolu savstarpējās vienošanās neizslēdz iespēju skolu absolventiem kārtot iestājek sāmenus un tikt pieņemtiem augstskolas kursā. Šāda vienošanās paliek izglītības iestāžu kompetencē.

* Saīsinājumu apzīmējumi: VSK – vidusskola, PVSK – profesionālā vidusskola, MVSK – vidējā profesionālā mākslas/dizaina vidusskola.

2. variants

MŪŽIGLĪTĪBA	
TĀLĀKIZGLĪTĪBA	
BA vai MA diploms mākslā vai pedagoģijā	
DIZAINA PEDAGOĢA KVALIFIKĀCIJA	PROFESIONĀLĀS PILNVEIDES KURSI

DOKTORANTŪRAS STUDIJAS 3-4 gadi
IESTĀJPĀRBAUDĪJUMI DOKTORANTŪRAS STUDIJĀM
Kārto MA

MAGISTRA STUDIJAS 2 gadi
IESTĀJPĀRBAUDĪJUMI MAGISTRA STUDIJĀM
Kārto BA

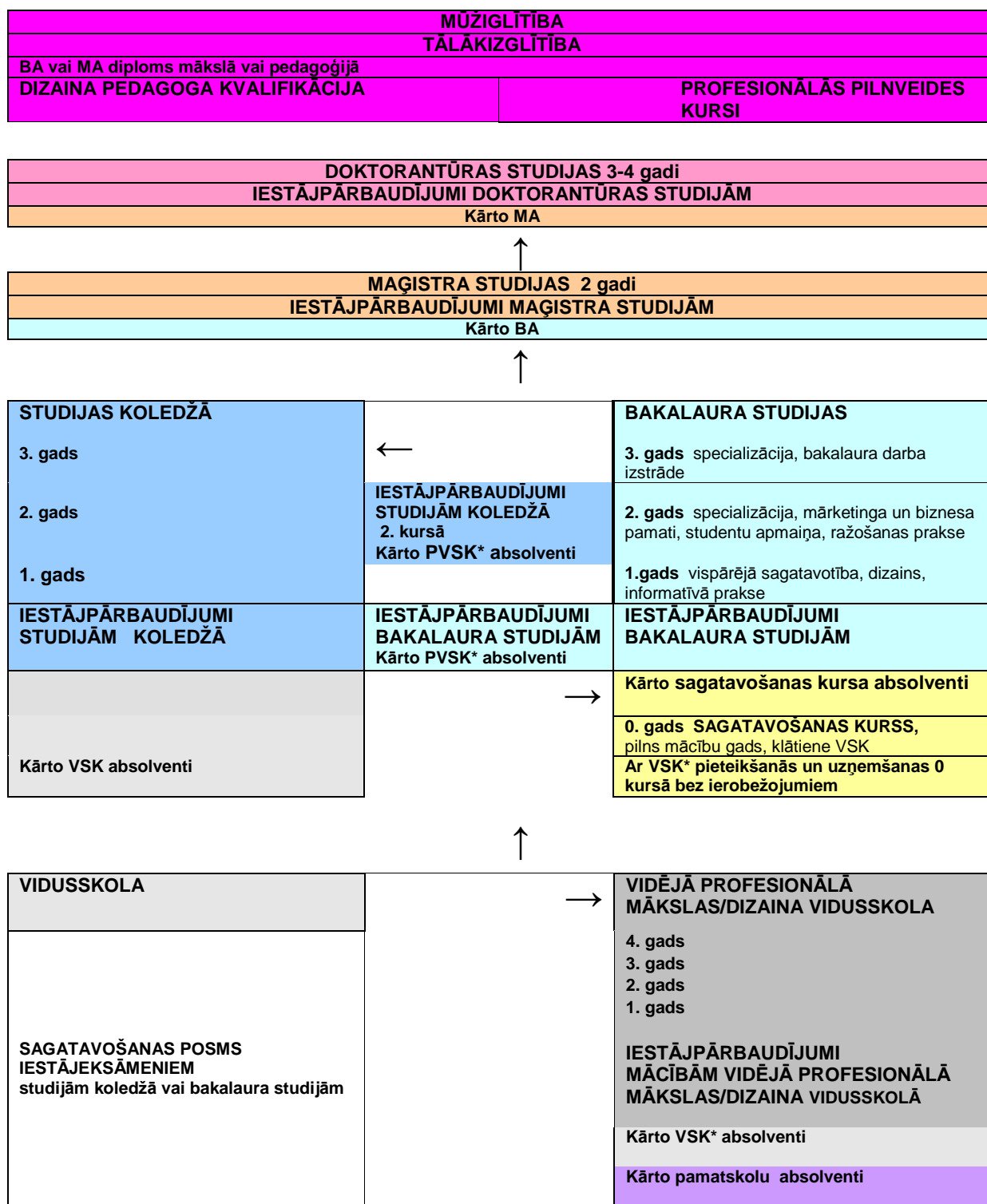
STUDIJAS KOLEDŽĀ 3. gads 2. gads 1. gads IESTĀJPĀRBAUDĪJUMI STUDIJĀM KOLEDŽĀ	←	BAKALaura STUDIJAS 3. gads specializācija, bakalaura darba izstrāde 2. gads specializācija, mārketinga un biznesa pamati, studentu apmaiņa, ražošanas prakse 1. gads vispārējā sagatavošana, dizains, informatīvā prakse IESTĀJPĀRBAUDĪJUMI BAKALaura STUDIJĀM Kārto sagatavošanas kursa absolventi 0. gads SAGATAVOŠANAS KURSS, pilns mācību gads, klātie Ar VSK, MVSK *, koledžas izglītību pieteikšanās un uzņemšanas 0 kursā bez ierobežojumiem
Kārto VSK absolventi		

VIDUSSKOLA	→	VIDĒJĀ PROFESIONĀLĀ MĀKSLAS/DIZAINA VIDUSSKOLA 4. gads 3. gads 2. gads 1. gads IESTĀJPĀRBAUDĪJUMI MĀCĪBĀM VIDĒJĀ PROFESIONĀLĀ MĀKSLAS/DIZAINA VIDUSSKOLĀ Kārto VSK* absolventi Kārto pamatskolu absolventi
SAGATAVOŠANAS POSMS IESTĀJEKSĀMENIEM studijām koledžā vai bakalaura studijām		

1. Skolu un koledžu savstarpējās vienošanās paredz iespēju profesionālās vidējās mākslas/dizaina mācību iestāžu absolventiem kārtot iestājek sāmenus un tikt pieņemtiem koledžas 2. kursā.
2. Variants paredz iespēju veidot augstskolās sagatavošanas kursu, kurā gadu mācās gan vidusskolu, gan profesionālo vidusskolu, gan koledžu absolventi, tad kārtot iestājek sāmenus un BA programmā mācās 3 gadus.

* Saīsinājumu apzīmējumi: VSK – vidusskola, PVSK – profesionālā vidusskola, MVSK – vidējā profesionālā mākslas/dizaina vidusskola.

3. variants

1. Skolu un koledžu savstarpējās vienošanās paredz iespēju profesionālās vidējās mākslas/dizaina mācību iestāžu absolventiem kārtot iestājekāmenus un tikt pieņemtiem koledžas 2. kursā un BA studiju 1. kursā
 2. Augstskolu un koledžu savstarpējās vienošanās paredz iespēju koledžas absolventiem kārtot iestājekāmenus un tikt pieņemtiem BA studiju 2. kursā
- Priekšlikums sagatavošanas kursa 0. gadu veidot kā izlīdzinošo gadu VSK absolventiem bez priekšzināšanām specialitātē.

*Kā ceturtais variants apspriežams pašreizējais izglītības sistēmas modelis.

* Saīsinājumu apzīmējumi: VSK – vidusskola, PVSK – profesionālā vidusskola, MVSK – vidējā profesionālā mākslas/dizaina vidusskola.

5.2. Dizaina izglītības un studiju programmu mērķi, uzdevumi un sagaidāmie studiju rezultāti

5.2.1. Profesionālā vidējā izglītība

	Prasības iepriekšējai izglītībai	Mērķis	Uzdevumi	Rezultāts
Profesionālā vidējās izglītības programma 4 mācību gadi	Pamatizglītība. Priekšzināšanas mākslā.	Izglītības procesa rezultātā sagatavot dizaina speciālistu, kurš veic dizaina produktu māksliniecisko projektēšanu, darba plānošanu, organizēšanu un realizāciju konkrētā projekta ietvaros sadarbībā ar citiem speciālistiem vai kā pašnodarbināta persona, vai turpināt izglītību augstākās izglītības pakāpē.	1. Sagatavot izglītojamo patstāvīgai darbībai dizaina nozarē – dot iespējas apgūt zināšanas un prasmes, kas saistītas ar dizainera darba specifiku, komunikāciju, informācijas ieguvī un apstrādi, darbu komandā un sadarbību ar citiem speciālistiem, darba procesa organizēšanu, plānošanu un pārraudzību, lietot ar nozari saistītos juridiskos standartus, dokumentāciju un terminoloģiju, sazināties ar partneriem un lietot nozares terminoloģiju valsts valodā, angļu vai citās svešvalodās, kā arī citas nepieciešamās zināšanas un prasmes. 2. Nodrošināt prasmju un zināšanu apguvi, kas dod iespēju iegūt trešā līmeņa profesionālo kvalifikāciju dizaina izglītības jomā. 3. Radīt motivāciju profesionālajai attīstībai un tālākizglītībai.	Diploms par profesionālo vidējo izglītību 3. līmeņa profesionālā dizaina speciālista kvalifikācija. Piešķiramā kvalifikācija (<i>materiāla vai nozares</i>) dizaina speciālists (vide, reklāma, interjers u.c.).

5.2.2. Pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība

	Prasības iepriekšējai izglītībai	Mērķis	Uzdevumi	Rezultāts
<p>Koledžas studiju programma</p> <p>2 gadi ar mākslas/dizaina vidusskolas izglītību, 3 gadi ar vidusskolas izglītību</p>	<p>Vidējā izglītība.</p> <p>Priekšzināšanas mākslā/dizainā/ražošanas tehnoloģijā.</p>	<p>Izglītības procesa rezultātā sagatavot dizaineru, kurš veic sarežģītus izpildītāja darbus mākslinieciskajā projektēšanā, darba plānošanu, organizēšanu un realizāciju, kā arī organizē citu speciālistu darbu, strādājot uzņēmumos vai birojos, vai kā pašnodarbināta persona vai turpina studijas bakalaura studiju programmā.</p>	<p>1. Nodrošināt prasmju un zināšanu apguvi, kas dod iespēju iegūt 4. līmeņa profesionālo kvalifikāciju dizaina izglītības jomā.</p> <p>2. Izglītības procesā dot zināšanas un prasmes, kas ļauj veikt sarežģītu izpildītāja darbu, kā arī organizēt citu speciālistu darbu, strādāt dažādos uzņēmumos un birojos, izveidot un attīstīt patstāvīgu mehānismu dizaina ideju realizācijai, studiju procesā savstarpēji integrēt dažādās dizaina, biznesa un vadības zinības, tehnoloģiju un zinātnes nozares, veidot dialogu starp ražošanas iespējām un topošo dizaineru radošo darbu realizāciju.</p> <p>3. Turpināt izglītību un pašizglītoties, kā arī citas nepieciešamās zināšanas un prasmes.</p>	<p>Diploms par 1. līmeņa profesionālo augstāko izglītību un 4. līmeņa profesionālā kvalifikācija.</p> <p>Piešķiramā kvalifikācija (<i>materiāla vai nozares</i>) dizainers (vide, reklāma, interjers u.c.).</p>

5.2.3. Bakalaura studijas

	Prasības iepriekšējai izglītībai	Mērķis	Uzdevumi	Rezultāts
Bakalaura studiju programma 3 vai 4 gadi	Vidējā izglītība. Priekšzināšanas mākslā/dizainā/ražošanas tehnoloģijā.	Nodrošināt studējošos ar teorētisko zināšanu, pētniecības iemaņu, prasmju apguvi dizaina jomā un specializēšanos noteiktā dizaina jomā.	<p>1. Sniegt studējošajiem zinātnisku pamatu profesionālajai darbībai, kas apvieno māksliniecisko jaunradi, kultūras, sociālās un ekonomiski teorētiskās zināšanas un praktiskās darba iemaņas atbilstoši darbībai dizaina jomā, attīstot zinātniskās analīzes spējas un prasmi patstāvīgi risināt problēmas.</p> <p>2. Veidot zināšanu, prasmju un kompetenču kopumu, kas nodrošina radošu un pētniecisku darbību izvēlētajā dizaina specializācijā un sagatavot tālākai profesionālai darbībai dizainā un vadībā.</p> <p>3. Sagatavot turpmākām zinātniskās pētniecības studijām maģistra studiju programmā Latvijā un/vai ārvalstīs.</p>	Bakalaura grāds dizainā (BDes) vai bakalaura grāds mākslā (BA) programmā "Dizains".

Šī programma ir piemērojama pašreizējai akadēmiskajai bakalaura izglītībai. Jaunajā Augstākās izglītības likuma projektā dalījums profesionālajā un akadēmiskajā izglītībā nav paredzēts.

5.2.4. Maģistra studijas

	Prasības iepriekšējai izglītībai	Mērķis	Uzdevumi	Rezultāts
Maģistra studiju programma 3 vai 4 gadi	Bakalaura grāds mākslā/dizainā/, ražošanas tehnoloģijā.	Maģistra studiju programmas mērķis ir nodrošināt studējošos ar padziļinātu zināšanu, pētniecības iemaņu un prasmju attīstīšanu dizaina jomā un ar to saistītās starpnozārēs, kā arī patstāvīgai zinātniskās pētniecības darbībai.	<p>1. Veicināt studējošo teorētisko zināšanu, izziņas un pētniecisko prasmju individuālo lietošanu dizaina jomas problēmu risināšanai.</p> <p>2. Veicināt spējas, zināšanas un prasmes, kas apvieno māksliniecisko jaunradi, kultūras, sociālās un ekonomiski teorētiskās zināšanas un praktiskās darba iemaņas un vadības prasmes atbilstoši darbībai dizaina jomā.</p> <p>3. Motivēt studējošos turpmākām zinātniskās pētniecības studijām doktora studiju programmā Latvijā un/vai ārvalstīs.</p>	Maģistra grāds dizainā (MDes) vai maģistra grāds mākslā (MA) programmā "Dizains".

Šī programma ir piemērojama pašreizējai akadēmiskajai MA izglītībai. Jaunajā Augstākās izglītības likuma projektā daļījums profesionālajā un akadēmiskajā izglītībā nav paredzēts.

5.2.5. Doktora studijas

	Prasības iepriekšējai izglītībai	Mērķis	Uzdevumi	Rezultāts
Doktora studiju programma 4-6 gadi	<p>Akadēmiskais vai profesionālais maģistra grāds vai tam pielīdzināta akadēmiskā kvalifikācija sociālajās zinātnēs.</p> <p>Maģistra grāds humanitārajās, mākslas un tehniskajās zinātnēs.</p> <p>Vismaz 2 gadu darba pieredze uzņēmējdarbības vadības, sabiedrības vadības vai izglītības darba vadībā un pietiekošas zināšanas vadības zinātnēs.</p> <p>Ārvalstu pretendentiem nepieciešama Latvijas maģistra grādam pielīdzināma izglītība.</p>	<p>Dizaina doktorantūra ir starpdisciplināra studiju programma ar mērķi attīstīt pētniecību un praksi dizaina industrijā un inovācijās.</p> <p>Svarīgākie studiju kursi virzīti uz studentu sagatavošanu ar integrētu pieeju konkurētspējīga produkta, sistēmas un pakalpojumu ar augstu pievienoto vērtību radīšanā: dizaina teorija, pētniecības metodes; dizaina domāšana; stratēģiskā vadīšana; zīmolu vadība, inovāciju vadīšana, patērētāju uzvedība, inoatīvais mārketingu u.c.</p> <p>Ir nepieciešamība attīstīt pētniecību dizaina industrijā, lai doktorantūras studiju līmenī pētnieki attīstītu pētniecisko kapacitāti, pamatojoties uz dizaina industrijas attīstības tendencēm Latvijas un starptautiskajā līmenī.</p>	<p>Augstākās kvalifikācijas pētnieku un profesionāļu sagatavošana dizaina industrijā, teorijai un praksei nozīmīgu disertāciju, monogrāfiju, mācību grāmatu un līdzekļu, kā arī pētniecisku publikāciju sagatavošana, t.sk.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. doktorantu pētījumu programmas izstrāde un tās realizācija; 2. doktorantu pētījumu rezultātu apspriešana (t.sk. rezultātu aprobācija: publikācijas un uzstāšanās konferencēs un semināros); 3. doktorantu promocijas darba sagatavošana un aizstāvēšana; 4. pētniecības rezultātu popularizēšana starptautiskajās konferencēs un semināros, kā arī populārzinātniskajos izdevumos. 	Doktora grāds dizainā.

5.2.6. Profesionālā tālākizglītība

	Prasības iepriekšējai izglītībai	Mērķis	Uzdevumi	Rezultāts
Profesionālā tālākizglītības programma 320 stundas	Bakalaura vai maģistra diploms vai bakalaura grādam pielīdzinātas augstākās izglītības diploms dizainā, mākslā vai mākslas pedagoģijā.	Nodrošināt mākslas priekšmetu skolotāju vai dizaineru profesionālo pilnveidi, iegūstot jaunu specializāciju – dizaina pedagoga kvalifikāciju.	<p>1. Nodrošināt profesionāliem dizaineriem pedagoģiskās izglītības ieguves iespējas, dodot iespēju strādāt pedagoga darbu skolās likumā noteiktajā kārtībā.</p> <p>2. Nodrošināt mākslas priekšmetu skolotāju profesionālo pilnveidi jaunā pakāpē, iegūstot jaunu specializāciju – dizaina izglītības pedagoga kvalifikāciju.</p> <p>3. Nodrošināt mākslas izglītību ieguvušajiem iespējas, iegūstot jaunu specializāciju – dizaina izglītības pedagoga kvalifikāciju.</p>	Dizaina pedagoga kvalifikāciju apliecinošs dokuments.

5.2.7. Profesionālās meistarības pilnveide

	Prasības iepriekšējai izglītībai	Mērķis	Uzdevumi	Rezultāts
Profesionālās meistarības pilnveides programma pedagogiem ne mazāk kā 36 stundas 3 gadu laikā	Profesionālos seminārus un kursus var apmeklēt visi interesenti.	<p>1. Nodrošināt dizaina un mākslas pedagoģu, dizaineru un citu saistīto profesiju profesionālās izglītības nepārtrauktību un aktualizāciju.</p> <p>2. Sekmēt mūsdienīga mācību satura īstenošanu mācību iestādēs.</p>	<p>1. Nodrošināt profesionālās pilnveides iespējas pedagoģiem: piedalītiesursos, meistarīklasēs un citos profesionālās vai pedagoģiskās meistarības pilnveides pasākumos vismaz 36 kontaktstundu apjomā 3 gadu laikā.</p> <p>2. Nodrošināt dizaineriem profesionālās pilnveides iespējas: piedalītiesursos, meistarīklasēs un citos profesionālās meistarības pilnveides pasākumos.</p> <p>3. Izglītotsabiedrību dizaina jomā, piedāvājot ar dizainu saistīto profesiju, citu profesiju pārstāvjiem un interesentiempilnveidot zināšanas un izpratni dizaina jomā.</p>	Apliecība par profesionālās meistarības pilnveidi.

5.3. Dizaina izglītības un studiju programmu mērķu, uzdevumu un sagaidāmo studiju rezultātu salīdzinājums

5.3.1. Izglītības un studiju programmu mērķi

	Profesionālā vidējā izglītība	Pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība	Bakalaura studijas	Maģistra studijas	Doktora studijas	Tālākizglītība (dizaina pedagoģija)	Profesionālā pilnveide
Mērķi	Sagatavot dizaina speciālistu, kurš veic dizaina produktu māksliniecisko projektēšanu, darba plānošanu, organizēšanu un realizāciju konkrētā projekta ietvaros sadarbībā ar citiem speciālistiem vai kā pašnodarbināta persona, vai turpina izglītību augstākās izglītības pakāpē.	Sagatavot dizaineru, kurš veic sarežģītus izpildītāja darbus mākslinieciskajā projektēšanā, darba plānošanu, organizēšanu un realizāciju, kā arī organizē citu speciālistu darbu, strādājot uzņēmumos un birojos, vai kā pašnodarbināta persona vai turpina studijas bakalaura studiju programmā.	Nodrošināt studējošos ar teorētisko zināšanu, pētniecības iemaņu, prasmju apguvi dizaina jomā un specializēšanos noteiktā dizaina jomā.	Nodrošināt studējošos ar padziļinātu zināšanu, pētniecību iemaņu un prasmju attīstīšanu dizaina jomā un ar to saistītās starpnozārēs, kā arī patstāvīgai zinātniskās pētniecības darbībai.	Starpdisciplinārā studiju programmā attīstīt pētniecību un praksi dizaina industrijā un inovācijās: produkta, sistēmas un pakalpojumu ar augstu pievienoto vērtību radīšana, dizaina teorija, pētniecības metodes; stratēģiskā vadīšana; zīmolu vadība, inovāciju joma, inovatīvais mārketinga patērētāju uzvedība, u.c.	Nodrošināt mākslas priekšmetu skolotāju vai dizaineru profesionālo pilnveidi, iegūstot jaunu specializāciju – dizaina pedagoga kvalifikāciju.	1. Nodrošināt dizaina un mākslas pedagoģu, dizaineru un citu saistīto profesiju profesionālās izglītības nepārtrauktību un aktualizāciju. 2. Sekmēt mūsdienīga mācību satura īstenošanu mācību iestādēs.

5.3.2. Izglītības un studiju programmu uzdevumi

	Profesionālā vidējā izglītība	Pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība	Bakalaura studijas	Maģistra studijas	Doktora studijas	Tālākizglītība (dizaina pedagoģija)	Profesionālā pilnveide
--	-------------------------------	--	--------------------	-------------------	------------------	-------------------------------------	------------------------

Uzdevumi	<p>1. Dot iespējas apgūt zināšanas un prasmes, kas saistītas ar dizainera darba specifiku, komunikāciju, informācijas ieguvu un apstrādi, darbu komandā un sadarbību ar citiem speciālistiem, darba procesa organizēšanu, plānošanu un pārraudzību, lietot ar nozari saistītos juridiskos standartus, dokumentāciju un terminoloģiju, sazināties ar partneriem un lietot nozares terminoloģiju valsts valodā, angļu vai citās svešvalodās, kā arī citas nepieciešamās zināšanas un prasmes.</p> <p>2. Nodrošināt prasmju un zināšanu apguvi, kas dod iespēju iegūt 3. līmeņa profesionālo kvalifikāciju dizaina izglītībā.</p> <p>3. Radīt motivāciju profesionālajai attīstībai un tālākizglītībai.</p>	<p>1. Dot zināšanas un prasmes, lai veiktu sarežģītu izpildītāja darbu, kā arī organizēt citu speciālistu darbu uzņēmumos un birojos, izveidot un attīstīt prasmes dizaina ideju realizācijai, studiju procesā integrēt dizaina, biznesa un vadības zinības, tehnoloģiju un zinātnes nozares, veidot dialogu ar uzņēmumiem topošo dizaineru darbu realizācijā.</p> <p>2. Nodrošināt prasmju un zināšanu apguvi, kas dod iespēju iegūt 4. līmeņa profesionālo kvalifikāciju dizaina izglītības jomā.</p> <p>3. Radīt motivāciju profesionālajai attīstībai un tālākizglītībai.</p>	<p>1. Sniegt studējošajiem zinātnisku pamatu profesionālajai darbībai, kas apvieno māksliniecisko jaunradi, kultūras, sociālās un ekonomiski teorētiskās zināšanas un praktiskās darba iemaņas atbilstoši darbībai dizaina jomā, attīstot zinātniskās analīzes spējas un prasmi patstāvīgi risināt problēmas.</p> <p>2. Veidot zināšanu, prasmju un kompetenču kopumu, kas nodrošina radošu un pētniecisku darbību izvēlētajā dizaina specializācijā, un sagatavot tālākai profesionālai darbībai dizainā un vadībā.</p> <p>3. Sagatavot studējošos turpmākām zinātniskās pētniecības studijām maģistra studiju programmā Latvijā un/vai ārvalstīs.</p>	<p>1. Veicināt studējošo teorētisko zināšanu, izziņas un pētniecisko prasmju individuālo lietošanu dizaina jomas problēmu risināšanai.</p> <p>2. Veicināt spējas, zināšanas un prasmes, kas apvieno māksliniecisko jaunradi, kultūras, sociālās un ekonomiski teorētiskās zināšanas un praktiskās darba iemaņas un vadības prasmes, kas atbilst darbībai dizaina jomā.</p> <p>3. Motivēt studējošos turpmākām zinātniskās pētniecības studijām doktora studiju programmā Latvijā un/vai ārvalstīs.</p>	<p>1. Augstākās kvalifikācijas pētnieku un profesionāļu sagatavošana dizaina industrijā, teorijai un praksei nozīmīgu disertāciju, monogrāfiju, mācību grāmatu un līdzekļu, kā arī pētniecisku publikāciju sagatavošana.</p> <p>2. Doktorantu pētījumu programmas izstrāde un tās realizācija.</p> <p>3. Doktorantu pētījumu rezultātu apspriešana (t.sk. rezultātu aprobācija: publikācijas un uzstāšanās konferencēs un semināros).</p> <p>4. Doktorantu promocijas darba sagatavošana un aizstāvēšana.</p> <p>5. Pētniecības rezultātu popularizēšana starptautiskajās konferencēs un semināros, kā arī populārzinātniskajos izdevumos.</p>	<p>1. Nodrošināt mākslas priekšmetu skolotāju profesionālo pilnveidi jaunā pakāpē, iegūstot jaunu specializāciju – dizaina izglītības pedagoga kvalifikāciju. (Tālākizglītības programmā orientēta dizaina virzienā.)</p> <p>2. Nodrošināt profesionāliem dizaineriem pedagogiskās izglītības ieguves iespējas, dodot iespēju strādāt pedagoga darbu skolās likumā noteiktajā kārtībā. (Tālākizglītības programma orientēta pedagogijā.)</p> <p>3. Nodrošināt mākslas izglītību ieguvušajiem iespējas, iegūstot jaunu specializāciju – dizaina izglītības pedagoga kvalifikāciju. (Tālākizglītības programma orientēta dizaina un pedagogijas virzienā.)</p>	<p>1. Nodrošināt profesionālās pilnveides iespējas pedagogiem - piedalītiesursos, meistarklasēs un citos profesionālās vai pedagogiskās meistarības pilnveides pasākumos vismaz 36 kontaktstundu apjomā 3 gadu laikā.</p> <p>2. Nodrošināt dizaineriem profesionālās pilnveides iespējas-piedalītiesursos, meistarklasēs un citos profesionālās meistarības pilnveides pasākumos.</p> <p>3. Izglītēt sabiedrību dizaina jomā, piedāvājot ar dizainu saistīto profesiju, citu profesiju pārstāvjiem un interesentiem pilnveidot zināšanas un izpratni dizaina jomā.</p>
-----------------	--	---	---	--	--	--	--

5.3.3. Izglītības un studiju programmu galarezultāti – izglītību apliecinājoši dokumenti

	Profesionālā	Pirmā līmeņa profesionālā	Bakalaura studijas	Maģistra studijas	Doktora studijas	Tālākizglītība	Profesionālā
--	--------------	---------------------------	--------------------	-------------------	------------------	----------------	--------------

	vidējā izglītība	augstākā izglītība				(dizaina pedagogs)	pilnveide
Izglītību apliecinājošs dokuments	Diploms par profesionālo vidējo izglītību. 3. līmeņa profesionālā dizaina speciālista kvalifikācija. Piešķiramā kvalifikācija materiāla vai nozares dizaina speciālists (vide, reklāma, interjers u.c.)	Diploms par 1. līmeņa profesionālo augstāko izglītību. 4. līmeņa profesionālā kvalifikācija. Piešķiramā kvalifikācija materiāla vai nozares dizainers (vide, reklāma, interjers u.c.)	Bakalaura grāds dizainā (BDes) vai bakalaura grāds mākslā (BA) programmā "Dizains".	Maģistra grāds dizainā (MDes) vai maģistra grāds mākslā (MA) programmā "Dizains".	Doktora grāds dizainā.	Dizaina pedagoga kvalifikācija.	Apliecība par profesionālās meistarības pilnveidi.

5.3.4. Izglītības un studiju programmu prasības iepriekšējai izglītībai

	Profesionālā	Pirmā līmeņa	Bakalaura studijas	Maģistra studijas	Doktora studijas	Tālākizglītība	Profesionālā
--	---------------------	---------------------	---------------------------	--------------------------	-------------------------	-----------------------	---------------------

	vidējā izglītība	profesionālā augstākā izglītība				(dizaina pedagoģija)	pilnveide
Prasības pret iepriekšējo izglītību	<p>Pamatzglītība.</p> <p>Priekšzināšanas mākslā.</p>	<p>Vidējā izglītība.</p> <p>Priekšzināšanas mākslā/dizainā/ražošanas tehnoloģijā.</p>	<p>Vidējā izglītība</p> <p>vai</p> <p>pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība un to apliecinošs dokuments.</p> <p>Priekšzināšanas mākslā/dizainā/ražošanas tehnoloģijā.</p>	<p>Bakalaura grāds mākslā/dizainā/ražošanas tehnoloģijā.</p>	<p>Maģistra grāds vai tam pielīdzināta akadēmiskā kvalifikācija sociālajās zinātnēs.</p> <p>Maģistra grāds humanitārajās, mākslas un tehniskajās zinātnēs.</p> <p>Vismaz 2 gadu darba pieredze uzņēmējdarbības vadības, sabiedrības vadības vai izglītības darba vadībā un pietiekošas zināšanas vadības zinātnēs.</p> <p>Ārvalstu pretendentiem nepieciešama Latvijas maģistra grādam pielīdzināma izglītība.</p>	<p>Bakalaura vai maģistra diploms vai bakalaura vai maģistra grādam pielīdzinātas augstākās izglītības diploms dizainā, mākslā vai mākslas pedagoģijā</p>	<p>Profesionālos seminārus un kursus var apmeklēt visi interesenti.</p>

5.4. Dizaina izglītības iestāžu un ražotāju/pakalpojumu sniedzēju sadarbības modeļi

Laikmetīga, tirgus prasībām atbilstoša dizaina izglītība nav iedomājama bez izglītības iestāžu un ražotāju vai pakalpojumu sniedzēju sadarbības. Iepazīstoties ar pasaules praksi un ņemot vērā situāciju Latvijā, dizaina izglītības vadlīnijās tiek paredzēti vairāki sadarbības modeļi.

Lai realizētu jebkuru no tiem:

- jābūt noslēgtam savstarpējās sadarbības līgumam starp LR Ekonomikas ministriju (vai Latvijas Investīciju un attīstības aģentūru (LIAA)) kā ražotāju pārstāvjiem, Izglītības un zinātnes ministriju, kas ir atbildīga par kvalitatīvas izglītības īstenošanu valstī, un Kultūras ministriju, kuras pakļautībā atrodas vadošās dizaina un mākslas izglītības iestādes;
- līgumā jāparedz pušu atbildība, pienākumi un tiesības, īstenojot kvalitatīvas dizaina izglītības un studiju programmu ieviešanu. Katra ministrija, darbojoties savas kompetences ietvaros, sniedz ieguldījumu dizaina izglītības programmu pilnvērtīgā realizēšanā.

LR Ekonomikas ministrija (Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra) nodrošina atbalstu uzņēmējiem, kuri iesaistījušies dizaina izglītības iestāžu un ražotāju (vai pakalpojumu sniedzēju) sadarbības programmas īstenošanā.

Valsts atbalsts izpaužas:

- LIAA administrētas radošās industrijas izglītības atbalsta programmas izveide.
- to uzņēmumu atbalsts, kas nodrošina profesionālo vidusskolu audzēkņu un augstskolu studentu ražošanas prakses vietas (piemēram, uzņēmumi par piedalīšanos izglītības un studiju programmas realizēšanā slēdz vienošanos ar LIAA, saņemot atbalstu finansējumam daļēji komercizstādēs Latvijā un ārvalstīs u.c.);
- finansējuma vai daļēja finansējuma piešķiršana prakses vietu iekārtošanai (piemēram, uzņēmumi projektu konkursu kārtībā šim mērķim saņem finansējumu no LIAA jaunizveidotas izglītības atbalsta programmas);
- finansējuma nodrošināšana ražošanas prakses vadītājam uzņēmumā (piemēram, uzņēmumi projektu konkursu kārtībā saņem finansējumu no LIAA jaunizveidotas izglītības atbalsta programmas atalgojumam prakses vadītājam);
- finansējuma nodrošināšana profesionālajai pilnveidei ražošanas prakses vadītājam uzņēmumā (piemēram, uzņēmumi projektu konkursu kārtībā saņem finansējumu no LIAA jaunizveidotas izglītības atbalsta programmas prakses vadītāju profesionālajai pilnveidei);

- EM, LIAA jāaicina uzņēmējus iesaistīties dizaina profesijas standartu izstrādē. Līdz šim profesiju standartus praktiski izstrādājuši visu izglītības līmeņu pedagogi sadarbībā ar Latvijas Dizaineru savienību. Tomēr tieši uzņēmējiem izglītības gala produkts ir visnozīmīgākais – ar kādām prasmēm un iemaņām, kādās jomās būs sagatavots jaunais dizaina speciālists.

LR Izglītības un zinātnes ministrija:

- garantē dizaina izglītības un studiju programmu atbilstību Latvijas un Eiropas izglītību reglamentējošiem dokumentiem (Augstskolu likumam, Boloņas deklarācijai u.c.);
- sadarbībā ar KM paredz un plāno atbilstošu finansējumu valsts budžetā un Eiropas Savienības piešķirtā finansējuma pieejamību dizaina izglītības iestādēm izglītības un studiju programmu nodrošināšanai;
- jaunajā Augstskolu likumā paredz izmaiņas, kas novērstu birokrātiskus šķēršļus un likuma nepilnības dizaina izglītības programmu realizēšanā;
- sadarbībā ar Kultūras ministriju (KRIIC) paredz, plāno un finansē pedagogu un ražošanas speciālistu tālākizglītības un profesionālās pilnveides programmu dizaina pedagogu un prakses vadītāju sagatavošanā.

LR Kultūras ministrija un Kultūras un radošās industrijas izglītības centrs:

- sadarbībā ar IZM paredz un plāno atbilstošu finansējumu valsts budžetā un Eiropas Savienības piešķirtā finansējuma sadalē dizaina izglītības iestādēm izglītības un studiju programmu nodrošināšanai;
- paredz iespēju un plāno savas pakļautības izglītības iestāžu materiāli tehniskās bāzes uzlabošanu (viena no iespējām – piešķirot papildu finansējumu no budžeta līdzekļiem Valsts Kultūrkapitāla mērķprogrammai «Mākslas mācību iestāžu materiāli tehniskās bāzes uzlabošana»);
- turpina darbu dizaina izglītības un studiju programmu izveides nākamā etapā, koordinējot profesionālo vidējo un augstskolu izglītības un studiju programmu izstrādi konkrētās specialitātēs, paredzot šim darbam finansējumu un iesaistot darba procesā izglītības iestāžu mācībspēkus un pieaicinot nepieciešamos nozares speciālistus;
- sadarbībā ar IZM paredz, plāno un finansē pedagogu un ražošanas speciālistu tālākizglītības un profesionālās pilnveides programmu dizaina pedagogu un prakses vadītāju sagatavošanā.

Šāds līgums un, galvenais, tā īstenošana, garantētu visu pušu rezultatīvu, kvalitatīvu un kvantitatīvu ieguldījumu jauno programmu veiksmīgai īstenošanai un veidotu bāzi praktiskai un pamatotai izglītības iestāžu un ražotāju vai pakalpojumu sniedzēju sadarbībai.

5.4.1. Dizaina izglītības iestāžu un ražotāju vai pakalpojumu sniedzēju sadarbības modeļi.

Ņemot vērā dizaina izglītības specifiku, jaunajās programmās augstskolās pamatā tiek piedāvāta projektu un moduļu apmācības metode, kas studiju procesā ļauj operatīvi piesaistīt konkrētam mācību uzdevumam (praksei, BA vai MA darba izstrādei) atbilstošus uzņēmumus, vieslektoros un akadēmisko personālu.

- **Skola/augstskola ir noslēgusi sadarbības līgumus ar ražošanas uzņēmumiem. To speciālisti kā pedagogi piedalās mācību/studiju procesā. Skolai/augstskolai ir labi aprīkotas darbnīcas.**

Piemērs. Virdžīnijas Tehniskās universitātes arhitektūras un dizaina augstskola, ASV. Industriālā dizaina nodaļai ir plašas un labi aprīkotas darbnīcas, lai varētu strādāt ar metālu, koku un plastmasu. Kā skaidroja augstskolas pedagogi dizaineri Džozefs Vīlers (*Joshep Wheeler*) un Roberts Danejs (*Robert Dunay*), darbnīcās par pedagogiem strādā dizaineri un ražošanas speciālisti no uzņēmumiem, ar kuriem skolai noslēgti sadarbības līgumi. Kopā strādā gan dizaineri, gan tehnologi, gan arhitekti. Tiek izsludināti uzdevumi, uz kuriem piesakās dažādu fakultāšu studenti, tad tiek veidotas darba grupas un komplektēts pedagogu un konsultantu sastāvs.

Latvijā šādi piemēri nav zināmi.

- **Skolā/augstskolā izstrādā maketu, bet mācību uzdevumu ražošanas prototipa līmenī realizē uzņēmumā.**

Skolā/augstskolā ir darbnīcas, kas nodrošina maketu izgatavošanu, pamattehnoloģiju un tehnisko aprēķinu izstrādi. Tad tiek meklēti atbilstoši uzņēmumi (skolām/augstskolām pastāv vienošanās ar virkni ražotāju, kuru speciālisti, sadarbojoties ar katra konkrēta projekta – uzdevuma pedagogiem, gatavi realizēt studentu idejas savā uzņēmumā). Arī šeit tā ir projektu metode.

Piemērs. Tulonas starptautiskās dizaina skolas pedagogs dizainers Grants Linskots (*Grant Linscott*) uzskata, ka skolas sistēma, kas orientēta uz dalību radošā procesā un diskusijām idejas realizācijas laikā, dažādu specialitāšu studentiem dod konkrētu izpratni par to, kas ir labs dizains, kā tas veidojas. Augstskolā studijas notiek divos pamatvirzienos – dizains un starptautiskais dizaina business un menedžments (“international business and management for design”).

Jau vairākus gadus līdzīga sadarbība vieno Latvijas Mākslas akadēmiju un ražotājus „Zunda” un „PAA”.

- **Skolai/augstskolai ir bāzes uzņēmumi, kuros regulāri strādā gan audzēkņi/studenti, gan pedagogi.**

Piemērs. Belgradas Universitātes piemērs. Šajā universitāte māca meža izstrādi un mežsaimniecību, kokapstrādes tehnoloģijas un mēbeļu dizainu. Pirmais studiju gads visās nozarēs ir vienāds, pēc tam studenti izvēlas specializāciju. Tas dod pilnīgu izpratni par to, kā rodas un veidojas, kā saistīti visi nozares procesi. Universitātei ir savi bāzes uzņēmumi visās nozarēs, tie darbojas kā prakses un darbu realizācijas vietas.

- **Uzņēmums piedāvā uzdevumu skolai.**

Uzņēmums izsludina uzdevumu, kas atbilst tā darba virzienam un augstskolas studiju programmai. Tā realizācijai piesakās visi, kas vēlas. Vienā grupā strādā septiņi, bet ne vairāk par desmit studentiem. Ja piesakās vairāk studentu, tiek veidotas vairākas darba grupas. Arī šeit izmantota projektu metode, studentu darbs grupās, kur katram uzticēts savs uzdevums (forma,krāsa,ornaments u.tml), kas diskusijā tiek pamatots, apspriests un tad pieņemts labākais variants. Darbu vada uzņēmuma speciālisti un augstskolas pedagogi. Šāda sadarbība izveidojusies Lozannas (Šveice) kantona dizaina augstskolai ar uzņēmumu "Swarowsky". Pirmais realizētais kopdarbs bija gaismas ķermeņi, tagad tapuši ekskluzīvi sniega dēļi. Ar šo kolekciju skola arī startēja Milānas mēbeļu meses "SaloneSatellite". Ražotnei un skolai ir vienošanās par savstarpēju sadarbību, iekļaujot kursa darbos uzdevumus, kas būtu noderīgi ražotnei un vienlaikus atbilstu studiju programmai. Labāko projektu realizācija notiek uzņēmumā studiju procesa ietvaros – kursa darbu praktiskās nodarbības uzņēmumā 1–3 studentiem vada meistars. Līdzīgu sadarbību sākusī Rīgas dizaina un mākslas vidusskola un SIA "Anna Barons". Pēc pirmā semestra rezultāts ir iepriecinošs, un sadarbībai iespējama perspektīva.

- **Latvijas augstskolu studentu komandas.**

Starpnozaru studentu komandu izveidošana (menedžeri, plānotāji, tirgus pētnieki, dizaineri, tehnologi, personāla vadības speciālisti, reklāmas speciālisti utt.) bakalaura vai maģistra darbu izstrādei viena uzņēmuma vajadzībām, piemēram, kopīgi izstrādāts jauns produkts, tā ražošanas tehnoloģija un pārdošanas stratēģija. Tas ir studentu priekšlikums, un tā ideja ir aizgūta, piedaloties dizaina darbnīcās, kur dažādu nozaru uzņēmumi piedāvāja studentu grupām realizēt šādu uzdevumu.

Iespējami citi, atšķirīgi varianti – būtiskākais ir sadarbības rezultātā radusies izpratne par dizaina procesu.

5.5. Projektu metode augstskolā, starpaugstskolu vai starpvalstu līmenī.

Projektu un moduļu sistēma bakalaura un maģistra līmenī raksturīga dizaina augstskolām visā pasaulē. To par labāko metodi uzskata gan Āzijas, gan Amerikas, gan Eiropas izglītības iestādēs.

- **Projektu veidošanā sadarbojas vienas augstskolas dažādu nodaļu studenti.**

Piemērs. Projektu apmācības metode Šunde (*Shunde*, Ķīna) politehniskajā augstskolā. Šeit to izmanto starp mākslas un dizaina fakultātes nodaļām (urbānie parki un apzaļumošana, vides dizains, mēbeļu dizains, produktu dizains un ornamentālais dizains) ciešā sadarbībā ar pilsētas vadību. Tādējādi tiek veidots vienots vizuālais tēls, sakārtota vide. Kā uzskata mēbeļu dizaina katedras doktore Liu Sjaohonga (*Liu Xiao-hong*), sadarbība paver arī plašas nacionālo vērtību saglabāšanas iespējas un laikam atbilstošu attīstību. Lai gan Ķīnā nav vienotas dizaina politikas, pēdējos gados talantīgākiem ķīniešu studentiem tiek apmaksātas dizaina studijas Eiropā, kas Ķīnā tiek uzskatīta par dizaina citadeli. Pazīstamās Eiropas dizaina kompānijās nostrādātā prakse turpmāk Ķīnā paver lielas karjeras izaugsmes iespējas.

- **Projektu metode starpskolu un starpaugstskolu sadarbībā.**

Helsinkos tiek veidota **Ālto universitāte** (**Aalto University**, šobrīd pazīstama ar nosaukumu Inovāciju universitāte), kas apvienos trīs vadošās Somijas augstskolas – Helsinku Mākslas un dizaina universitāti (*University of Art and Design Helsinki*), Helsinku Tehnoloģijas universitāti (*University of Technology*) un Helsinku Ekonomikas augstskolu (*Helsinki School of Economics*).

Ālto universitātes mērķis ir kļūt par vienu no vadošajām augstskolām pasaulē tehnoloģiju, biznesa studiju, kā arī mākslas un dizaina izglītībā un pētniecībā. Universitāte darbu sāks 2009. gada 1. augustā.

Piemērs. 2008. gada Milānas mēbeļu meses ietvaros “Zone Tortone” eksponēto skolu/augstskolu projekta - izstādi „The new creative generation. That`s design!” realizēja Domus akadēmija un Milānas Politehniskās augstskola un Itālijas Industriālā dizaina asociācija. Plašs projekts ar vairākām darba grupām menedžmenta, izstāžu kuratoru, grafiskā un vides dizaina, komunikācijas un darba organizācijas jomā.

- **Projektu metode starpvalstu projektos.**

Starptautisku dizaina izglītības projektu realizē vairāku valstu augstskolās. Piemērs. Speciālo dizaina programmu „Austrumu mājas kultūra un dizains” realizē Kookimas universitātē Seulā, Korejā, Musašino mākslas universitātē Tokijā, Japānā, un Tšinghua

universitātē Pekinā, Ķīnā. Studentiem ir iespējas projektos vai semestros mainīt augstskolu, saglabājot iegūtos kredītpunktus. Šajā programmā ietilpst arī filozofija, menedžments, kultūras vēsture, ornamenta vēsture, tautas māksla, modernās tehnoloģijas u. tml. Līdzīgu projektu tālākizglītībā gatavojas realizēt Tallinas Mākslas akadēmija Industriālā dizaina katedras vadītājas Masaijo Aves (*Masayo Ave*) vadībā.

5.6. Biznesa pamati un menedžments, starpdisciplinārais attīstības virziens

Visās dizaina studiju programmās neatņemama sastāvdaļa ir ekonomika, business, plānošana, menedžments, arī zīmolvedība. Uzņēmumu vadībā aizvien vairāk ir nepieciešami speciālisti ar zināšanām šajās jomās.

Arī Latvijā ir līdzīgs piemērs – maģistra programma “Uzņēmumu vadīšana radošajās industrijās”. Banku augstskola 2008. gadā to uzsāka realizēt sadarbībā ar Latvijas Mākslas akadēmiju un Latvijas Kultūras akadēmiju. Tā ir pirmā un šobrīd vienīgā studiju programma mūsu reģionā, kas maģistra studiju līmenī sagatavos vadītājus darbam radošās industrijas uzņēmumos.

5.7. Dizaina pētniecības attīstība

Lai dizaina attīstība un pētniecība būtu veiksmīgas, dizaina identitātes un politikas veidošanā jāņem vērā vēsturiskos (unikalitāte un kultūra) un pašreizējos izglītības, rūpniecības un kultūras apstākļus Latvijā. Lai to veiktu, pietrūkst pašreizējās situācijas analīzes izglītībā, sabiedrībā un rūpniecībā., iztrūkst plašākas šo jomu analīzes un pētījumu. Dizaina attīstības politikai jāietver arī minētie pētījumi un jāizveido to apkopojums.

Tā kā dizaina izglītības nozīmīga sastāvdaļa ir dizaina pētniecība, jau bakalaura programmā tiek paredzēts pētniecības darbs, kura apjoms procentuāli pieaug maģistra un doktora programmā. Starpdisciplināra valsts un ārvalstu dizaina un ekonomikas augstskolu sadarbība un dizaina plašais spektrs ļauj dizaina pētniecībai, kas balstīta uz zinātniskiem kritērijiem, iekļauties citās pētniecības programmās Latvijā un ārvalstīs.

Veiksmīgs problēmas risinājums ir neatkarīga akadēmisko un pētniecības procesu koordinējošu Dizaina izglītības koordinācijas institūta (Dizaina institūta) radīšana. Tas atbilst arī Pēra Mollerupa – dizaina analītiķa, “Mollerup Designlab A/S” konsultantu grupas vadītāja ieteikumiem. Dizaina institūts, sadarbībā ar starptautiskajā kooperācijas tīklā iesaistītām augstskolām, pēta darba tirgu un atbilstoši pieprasījumam orientē jaunos pētniekus aktualizēt doktorantūras studiju programmu saturu, koordinē dizaina izglītību augstākajā akadēmiskajā līmenī un piedāvā doktorantūras studijās katram pētniekam individuāli izveidotu programmu, kas atbilstoši katra doktoranta specializācijai un interesēm, papildinātu viņa kvalifikāciju un palīdzētu sekmīgi sagatavot promocijas darbu. Dizaina institūts, iesaistot

mācībspēkus no visām partneraugstskolām vai zinātniskās pētniecības institūcijām, izveido starpaugstskolu promocijas padomi darbu vērtēšanai un doktora grāda piešķiršanai.

Studiju pamatkursi virzīti uz doktorantu sagatavošanu integrētai pieejai konkurētspējīga produkta, sistēmas vai pakalpojuma ar augstu pievienoto vērtību radīšanā. Tie ir dizaina teorija, pētniecības metodes, dizaina domāšana, stratēģiskā vadīšana, zīmolu vadība, inovāciju vadīšana, patērētāju uzvedība, inovatīvais mārketingu u.c. Īpaši nepieciešams attīstīt pētniecību dizaina industrijā, lai doktorantūras studiju līmenī varētu attīstīt savu pētniecisko kapacitāti, pamatojoties uz dizaina nozares attīstības tendencēm Latvijā un ārvalstīs.

6. Secinājumi

Radošās industrijas izglītības pilnveides projektā izstrādātas septiņas dizaina izglītības un studiju izglītības programmas visos izglītības līmeņos un pakāpēs:

doktorantūra;
maģistra studijas;
bakalaura studijas;
pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība;
vidējā profesionālā izglītība.

Lai nodrošinātu pedagogu (akadēmiskā personāla) kvalitatīvu darbu un dotu regulāru un sistemātisku iespēju pedagogu un dizaineru tālākizglītībai un profesionālajai pilnveidei, izveidotas jaunas programmas:

tālākizglītība „Dizaina pedagogs”,
profesionālās pilnveides programma dizainā.

Latvijas dizaina izglītības un studiju programmu saturs veidots saskaņā ar valsts izglītības standartiem, pamatojoties uz normatīvo aktu prasībām un katras dizaina izglītības programmas mērķi un uzdevumiem.

Profesionālās ievirzes izglītības programmu vadlīniju izveide balstās nepieciešamībā skatīt un plānot izglītības procesu kā vienotu veselumu – skaidri noteikt profesionālās ievirzes izglītības un katra mācību priekšmeta mērķus, uzdevumus, saturisko virzību un atspoguļot to dokumentos.

Apkopota informācija par novitātēm katrā programmā:

- **Profesionālā vidējā izglītība**

Profesionālās vidējās dizaina izglītības programma paredz attīstīt un pilnveidot tās realizācijā nepieciešamo materiāli tehnisko bāzi, valsts finansētu pedagogu tālākizglītošanos dizaina attīstībā, projektēšanā, mācību metožu lietošanā. Izglītības programmas profesionālo mācību priekšmetiem, to saturam jānodrošina profesionālo mācību priekšmetu

starpriekšmetu saikne, sniedzot vispusīgu izpratni par dizaina projektēšanas procesu kopumā. Mācību procesā jāiekļauj dizaina vēstures pamatkursa apguve.

Programma paredz integrēt pamatzināšanas par dizaina mārketingu, darba tirgu, komunikāciju un vadību, kā arī valsts ekonomiski pamatotu un finansiāli atbalstītu izglītības iestāžu un ražotāju sadarbību, nodrošinot iespēju mācību un kvalifikācijas praksi apgūt profesijai atbilstošos uzņēmumos.

- **Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programma**

Programma ir jauns solis valsts dizaina izglītībā. Tā būs kā trūkstošais posms starp profesionālo mākslas vidusskolu un dizaina bakalaura programmu. Tai ir specializēta pieeja ar uzsvaru uz menedžmentu, uzņēmējdarbību, praksi un praktiskā dizaina procesa izpēti. Programmā ir līdzsvarots praktiskā un teorētiskā kursa priekšmetu kopums, kas veidots uz zināšanām balstītu un uz rezultātiem virzītu dizaina izglītības programmu.

Nacionālās kultūras izpēte, kultūras vērtību saglabāšana un attīstīšana jaunās, radošās dizaina formās un ātrāka studentu iesaistīšana darba tirgū ir viens no dizaina koledžas programmas mērķiem.

- **Bakalaura studiju programma**

Jaunā dizaina izglītības bakalaura programma atšķiras no pašreizējām programmām ar specializētu pieeju dizaina izglītībai un tās specifisko problēmu risinājumiem, kā arī ar studiju tuvinājumu dzīvei. Bakalaura līmenī akcents tiek likts uz praktiskā dizaina procesa apguvi, kas jānodrošina ar atbilstošu teorētisko un praktisko studiju kursu kopumu, kā arī starpdisciplināritāti, komunikācijas, uzņēmējdarbības prasmēm, saistību ar ražotājiem, dizaina sociālo atbildību pret sabiedrību. Nozīmīga studiju sadaļa ir prakse, kura jāattīsta sadarbībā ar ražotājiem un darba devējiem. Programmas satura apguvei tiek ieteikta integrētā studiju metode, problēmorientēti (problēmbalstīti) uzdevumi, darbs grupās un patstāvīgais darbs, kā arī projektu metode.

- **Maģistra studiju programma**

Jaunajā dizaina maģistra studiju programmā studiju kursi ir vērsti uz padziļinātu studenta pētniecības spēju attīstīšanu un atbalstu pētniecības procesā. Uzsvars tiek likts uz moduļu izglītības metodi, kas mērķtiecīgi nodrošina starpdisciplināru studiju modeli un ietver gan teorētisko, gan praktisko sadaļu. Starpdisciplināritāte tiek uzsvēta kā viens no būtiskākajiem dizaina augstākās izglītības pamata elementiem. Uzsvars tiek likts uz dizaina pētniecību un metodoloģiju sociālā un uzņēmējdarbības vidē. Būtiska ir studiju programmas starptautiskā, starpdisciplinārā un pētniecības kompetenču attīstība.

- **Doktora studiju programma**

Doktora programma dizainā ir multidisciplināra studiju programma, kuras mērķis ir dizaina pētījumi jebkurā ar dizainu saistītā ekonomikas, kultūras un sociālās dzīves sfērā. Studiju process ir vērsts uz integrētu pieeju teorētiskos un praktiskos pētījumos, pamatojoties uz dizaina industrijas attīstības tendencēm Latvijā un ārvalstīs. Dizaina doktora programma tiek sastādīta atbilstoši katra doktoranta individuālajām interesēm, piedāvājot studiju kursus dažādās, atbilstoši pētījuma raksturam ar dizaina procesu saistītās jomās – dizaina teorija, pētniecības metodes, inovatīvais mārketing, zīmolu vadība, materiāli un tehnoloģijas u.c. Dizaina doktora studiju programma tiek realizēta sadarbībā ar dažādām, augstskolām vai zinātniskās pētniecības institūcijām Latvijā vai ārvalstīs, nepieciešamības gadījumā sadarbojoties ar atbilstoša profila uzņēmumiem vai citām organizācijām. Lai programmu sekmīgi realizētu, neatkarīgu akadēmisko un pētniecības procesu saskaņošanai nepieciešams radīt Dizaina izglītības koordinācijas institūtu/Dizaina institūtu.

- **Tālākizglītības programma «Dizaina pedagogs»**

Lai nodrošinātu pedagogu (akadēmiskā personāla) kvalitatīvu darbu, dotu iespēju tālākizglītībai un profesionālai kvalifikācijai, izstrādāta atbilstoša divgadīga tālākizglītības kursu programma radošās industrijas profesionālo priekšmetu pedagogiem, kas ļautu speciālistiem ar BA un MA izglītību mākslā un izglītību pedagoģijā, kā arī ražotnēs strādājošiem dizaineriem iegūt arī dizaina pedagoga izglītību.

- **Profesionālās pilnveides programma**

Profesionālās meistarības pilnveides programmas adresāts ir dizaina un mākslas pedagogi, dizaineri, dizaina izglītības programmu studenti, visi citi, kuriem ir interese par dizainu. Šī programma tiek piedāvāta kā profesionālās meistarības pilnveides kurss dizainā, pedagogiem – arī kā iespēja pēc izvēles no piedāvāto semināru, radošo braucienu, radošo darbnīcu vai citu pasākumu klāsta izvēlēties sev interesējošus profesionālās meistarības pilnveides kursus 36 kontaktstundu apjomā trīs gadu laikā. Plašākai sabiedrībai kursu programma palīdzēs veidot izpratni par dizainu.

- **Profesionālās ievirzes izglītības programmu mācību priekšmetu vadlīnijas**

Profesionālās ievirzes izglītības programmu adresāts ir profesionālās ievirzes mākslas un mūzikas skolas. Mācību priekšmetu vadlīnijas ir dokuments, kas nosaka mācību saturu atbilstoši Valsts profesionālās ievirzes izglītības standartam mākslā un kultūrā un profesionālās ievirzes izglītības programmām.

Vadlīniju izveide balstās nepieciešamībā skatīt un plānot izglītības procesu kā vienotu veselumu – skaidri noteikt profesionālās ievirzes izglītības un katra mācību priekšmeta mērķus, uzdevumus, saturisko virzību un atspoguļot to dokumentos.

Vadlīnijas veidotas, pārskatot mācību saturu profesionālās ievirzes izglītības programmās, saistībā ar:

- jaunajām zināšanām un prasmēm, ko nosaka mūsdienu procesi sabiedrībā un ekonomikā;
- šodienas situāciju profesionālās ievirzes mākslas un mūzikas skolās, izvērtējot audzēkņu spējas, intereses un vajadzības;
- izglītības pakāpju pēctecību, izstrādājot sasniedzamas noslēguma prasības audzēknim mācību priekšmetos.

Vadlīnijas iezīmē jaunus orientierus mācību saturam kopumā, kā arī atsevišķiem mācību priekšmetiem:

- **Radošums kā pievienotā vērtība.**

Mācību procesā radošumu var skatīt kā dažādu domāšanas un rīcības modeļu, daudzveidīgu mācību metožu un formu izmantošanu, atvērtību jaunajam, saglabājot līdzsvaru tradicionālu vērtību apgūvē.

Lai mācību process būtu patiesi radošs, vadlīnijās akcentēta atvērta komunikācija starp skolotāju un audzēkņiem, audzēkņa izziņas un domāšanas attīstīšana, virzot audzēkni uz radošu apgūto zināšanu un prasmju pielietošanu, audzēkņa prasmes analizēt, vērtēt un paust savu viedokli attīstīšanu.

Mācību procesā nepieciešama arī pedagoga kompetence iemācīt audzēkņiem apgūtās zināšanas un prasmes lietot jaunās situācijās ne tikai skolas uzdevumu veikšanai, bet arī izmantošanai dzīvē.

- **Starpdisciplināritāte.**

Mūsdienu darba tirgus nosaka nepieciešamās profesionālās un personības zināšanas, prasmes un kompetences, lai audzēkņi būtu konkurētspējīgi nākotnē. To var nodrošināt starpdisciplināritāte mācību programmās, priekšmetos, tēmās, uzdevumos, projektos. Skolēni iemācās zināšanas un pieredzi, ko apguvuši citos mācību priekšmetos, lietot jaunā kontekstā, bet pedagogi strādā kā vienota radoša komanda.

- **Laikmetīgums.**

Izglītības procesa mērķis ir iemācīt audzēknim orientēties mākslā, izvērtēt informāciju, pielietot to konkrēto uzdevumu veikšanai. Lai to īstenotu, arī pedagogam nepieciešams izmantot aktuālāko informāciju mācību procesā – pārzināt laikmetīgās norises un tendences mākslā, kultūrā, radošās industrijas nozarēs u.c.